

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 25 januari 1938 kl. 2 e. m.

Utlåtande angående utgifterna för kapitalökning å tilläggsstaten för budgetåret 1937/38 i avseende å postverket, telegrafverket och statens vattenfallsverk.

(4:e avd.)

Postverket.

1:o) **Tillbyggnad till posthuset i Norrtälje.** Uti en den 4 januari 1938 dagtecknad proposition, nr 8, med förslag till tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38 har Kungl. Maj:t i avseende å postverket (punkt 1, sid. 73 och 74 av det vid propositionen under rubrik »Utgifter för kapitalökning» Bilaga 10 fogade protokollet över kommunikationsärenden för samma dag) föreslagit riksdagen att för tillbyggnad till posthuset i Norrtälje å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38 anvisa ett reservationsanslag av 40,000 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen till 1937 års riksdag under utgifter för kapitalökning (bil. 5, punkt 4) gjorda framställning anvisade riksdagen för innevarande budgetår för tillbyggnad till posthuset i Norrtälje ett reservationsanslag av 186,000 kronor. Genom det tillämnade byggnadsföretaget avsågs att bereda postkontoret utvidgade och förbättrade lokaler, varjämte i posthuset skulle anordnas lokaler för telegrafverkets station i Norrtälje. I enlighet med vad som i propositionen förutsattes har Kungl. Maj:t därjämte genom beslut den 2 april 1937 medgivit, att för byggnadsföretaget finge under år 1937 användas ett belopp av 22,000 kronor ur postverkets förnyelsefond. De sålunda anvisade medlen motsvarade den beräknade kostnaden för företaget, 208,000 kronor.

Enligt av byggnadsstyrelsen införskaffade entreprenadanbud å byggnads- och ledningsarbetena för ifrågavarande byggnadsföretag hava byggnadskostnaderna, vilka tidigare beräknats till 208,000 kronor, numera stigit till 248,000 kronor beroende på de sedan hösten 1936 stegrade materialpriserna och sedan juni 1937 höjda arbetslönerna.

Förevarande av inträffad prisstegring motiverade tilläggsanslag å 40,000 kronor torde böra anvisas.

Utskottet.

Täckning för nu ifrågavarande och de i följande punkter av detta utlåtande

de behandlade tilläggsanslagen synes, på sätt chefen för finansdepartementet förordat, böra beredas efter samma finansieringsregler, som gällt för motsvarande huvudanslag, vilket innebär att de samtliga anvisas att utgå av låne-medel.

Med tillstyrkande alltså av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för *Tillbyggnad till posthuset i Norrtälje* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38 anvisa ett reservationsanslag av 40,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Telegrafverket.

2:o) **Telefonstationsbyggnad i Aspudden i Stockholm.** Kungl. Maj:t har (punkt 2, sid. 75 och 76) föreslagit riksdagen att till telefonstationsbyggnad i Aspudden i Stockholm å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38 anvisa ett reservationsanslag av 32,000 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i 1937 års statsverksproposition (utgifter för kapitalökning, bil. 5, punkt 7) gjorda framställning anvisade riksdagen för innevarande budgetår till telefonstationsbyggnad i Aspudden i Stockholm ett reservationsanslag av 164,000 kronor.

Utskottet.

Under erinran att jämväl nu förevarande tilläggsanslag visat sig behöfligt på grund av de sedan hösten 1936 stegrade materialpriserna och de sedan juni 1937 höjda arbetslönerna tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till *Telefonstationsbyggnad i Aspudden i Stockholm* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38 anvisa ett reservationsanslag av 32,000 kronor, att utgå av lånemedel.

3:o) **Telefonstationsbyggnad i Råsunda.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, sid. 75 och 76) föreslagit riksdagen att till telefonstationsbyggnad i Råsunda å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38 anvisa ett reservationsanslag av 35,000 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i 1937 års statsverksproposition (utgifter för kapitalökning, bil. 5, punkt 8) gjorda framställning anvisade riksdagen för innevarande budgetår till telefonstationsbyggnad i Råsunda ett reservationsanslag av 140,000 kronor.

Utskottet.

Jämväl förevarande framställning om anslag är föranledd av stegrade material- och arbetspriser.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Telefonstationsbyggnad i Råsunda* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38 anvisa ett reservationsanslag av 35,000 kronor, att utgå av lånemedel.

4:o) **Garagebyggnad i Östersund.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4, sid. 76 och 77) — vilket jämväl motiverats av inträdda prisstegringar — hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Garagebyggnad inom telegrafverkets fastighet i Östersund* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38 anvisa ett reservationsanslag av 35,000 kronor, att utgå av lånemedel.

5:o) **Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende.** Kungl. Maj:t har (punkt 5) föreslagit riksdagen att till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38 anvisa ett reservationsanslag av 2,600,000 kronor.

I samband med sin begäran om anslag för nu ifrågavarande ändamål för budgetåret 1938/39 har telegrafstyrelsen anmält behovet av ytterligare anslagsmedel redan för nu löpande budgetår till belopp av 2,600,000 kronor (se Statsverkspropositionen, Kapitalbudgeten Bil. 5 sid. 47 och följande). Styrelsen har härvid till en början meddelat, att av de till och med budgetåret 1936/37 beviljade medlen vid 1936 års utgång återstått ett icke använt belopp av 7,632,470 kronor 97 öre. Sedan riksdagen för budgetåret 1937/38 anvisat ett reservationsanslag av 27,500,000 kronor, stode således för tiden den 1 januari 1937—den 1 juli 1938 till telegrafstyrelsens förfogande ett belopp av 35,132,470 kronor 97 öre. Härav vore cirka 34,000,000 kronor använda eller disponerade för redan beordrade arbeten, varför för mötande av nya behov under första halvåret 1938 ej skulle återstå mer än omkring 1,100,000 kronor. Styrelsen anför vidare.

Även om alla redan beordrade arbeten ej hinna avslutas till årsskiftet 1937/38 utan delvis komma att utföras under år 1938, måste man emellertid räkna med att de för kapitalökning disponibla medlen under första halvåret 1938 komma att visa sig otillräckliga. Anledningen härtill har varit dels stegrade arbets- och materielkostnader, dels att abonnenttillströmningen under år 1937 blivit mycket större än föregående år kunde beräknas, dels slutligen att telegrafstyrelsen under år 1937 måst gå i författning om utläggande av en kabel för riksledningar mellan Gävle och Krylbo, vilket arbete icke var förutsett, när styrelsen i november 1936 avgav förslag rörande anslag för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende för budgetåret 1937/38. Orsaken till att sistnämnda kabelarbete måst utföras redan under år 1937 har, såsom styrelsen framhållit i sin skrivelse den 25 januari 1937 med utlåtande angående fortsatt järnvägselektrifiering, varit, att styrelsen, för att möjliggöra utförandet redan år 1938 av den utav järnvägselektrifieringen nödvändiggjorda kabelanläggningen Sundsvall—Östersund,

måst vidtaga en framflyttning till år 1937 av den först till år 1938 planerade kabelanläggningen Gävle—Krylbo. Kostnaden för sistnämnda kabelanläggning, som vore att betrakta såsom kapitalökning, beräknades till omkring 2,600,000 kronor och har, i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition nr 103 till 1937 års riksdag angående elektrifiering av banorna Ånge—Bräcke—Långsele, Bräcke—Östersund och Göteborg—Uddevalla (sid. 34) förskotterats av för andra ändamål avsedda medel, vilka nu snarast måste ersättas.

I anledning av det anförda ansåge sig telegrafstyrelsen böra anhålla om be- myndigande att, i likhet med vad som skedde beträffande förevarande anslag för budgetåret 1937/38, redan under innevarande budgetår, i den mån så erfordrades, vidtaga erforderliga åtgärder för påbörjande av sådana arbeten, för vilka det för ändamålet för budgetåret 1938/39 anvisade anslaget vore avsett. Storleken av det belopp, som sålunda skulle få tagas i anspråk, syntes kunna begränsas till 2,600,000 kronor eller den beräknade kostnaden för den redan innevarande år utförda rikskabelanläggningen mellan Gävle och Krylbo.

Utskottet.

Såsom av utredningen framgår erfordras förstärkning av det vid 1937 års riksdag å riksstaten för nu löpande budgetår för ändamålet anvisade anslaget å 27,500,000 kronor. Det nu äskade beloppet 2,600,000 kronor motsvarar vad som redan förskotterats för den av järnväselektrifieringen påkallade rikskabelanläggningen mellan Gävle och Krylbo, en anläggning vartill ej tagits hänsyn vid de tidigare uppskattningarna av innevarande budgetårs anslagsbehov.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38 anvisa ett reservationsanslag av 2,600,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Statens vattenfallsverk.

6:o) **Distributionsanläggningar m. m. vid statens kraftverk.** Kungl. Maj:t har (punkt 6) föreslagit riksdagen att till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk har riksdagen anvisat för budgetåren 1934—1938 respektive 2,000,000 kronor, 3,400,000 kronor, 6,000,000 kronor och 5,775,000 kronor.

Under erinran att förevarande anslag är motiverat av inträffade prisstegringar beträffande arbeten, avsedda att utföras under nu löpande budgetår, tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förevarande förslag. Utskottet hemställer,

Utskottet.

att riksdagen må till *Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor, att utgå av lånemedel.

7:o) **Ytterligare utvidgning av ångkraftstationen i Västerås.** Kungl. Maj:t har (punkt 7, sid. 78—84) föreslagit riksdagen att till ytterligare utvidgning av ångkraftstationen i Västerås å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38 anvisa ett reservationsanslag av 600,000 kronor.

För utvidgning av ångkraftstationen i Västerås med en tolfte ångpanna för en angiven kostnad av 1,750,000 kronor har av 1934 och 1935 års riksdagar anvisats anslag med sammanlagt samma belopp.

Enligt vad som av vattenfallsstyrelsen i skrivelse av den 30 september 1937 anmälts hava kostnaderna för nämnda utvidgning i verkligheten stigit till 2,350,000 kronor, innebärande ett överskridande av den tidigare beräknade kostnaden med 600,000 kronor. I avseende härå har vattenfallsstyrelsen anfört följande:

Ångpannan nr 12 är den största ångpanna, som blivit utförd icke endast i Sverige utan överhuvud taget inom Europa. Trots att styrelsen haft att tillgå erfarenheterna från pannan nr 11, har den senaste ångpannan dock inneburit många nya och svåra problem. Med hänsyn till den försiktighet, som bör iakttagas vid en så viktig anläggning, har dimensioneringen skett något på den säkra sidan, vilket bidragit till fördyringen. Å andra sidan har därigenom ernåtts, att ångpannan i verkligheten fått en något större kapacitet än den, som angivits vid anslaget beviljande. Ångpannan nr 12 lämnar nämligen vid oljeeldning intill 300 ton ånga per timme i stället för avsedda 250 ton (50,000 kW) och torde vid koleldning lämna intill 250 ton ånga i stället för avsedda 200 ton (40,000 kW). Genom denna riklighet blir det möjligt att i högre grad än eljest koncentrera ångproduktionen till den nya bränslebesparande ångpannan.

Överskridandet av anslaget med omkring 30 procent är ju betydande, men det bör framhållas, att det varit fråga om en ny konstruktion, som ännu i mycket var oprövad. Visserligen var den likartade pannan nr 11 tagen i drift redan hösten 1932, men den var ej tillräckligt prövad, och det var naturligtvis nödvändigt att taga vara på de lärdomar, som driften av densamma undan för undan gav. Steget till nära nog en fördubbling av ångpanneeffekten har även medfört en del svårigheter, som verkat fördyrande. Särskilt har askavskiljningen visat sig kräva en vidlyftigare och effektivare lösning än man tidigare utgått ifrån. Men det har å andra sidan i nuvarande situation på kolmarknaden för vattenfallsstyrelsen visat sig nödvändigt att inrätta sig med en ångpannekonstruktion, som gör det möjligt att använda billiga stybbkol, ty genom den statliga kolinköpskontrollen har vattenfallsstyrelsen blivit tvingad att i stor utsträckning inköpa sådana kol. Det har också ansetts viktigt att lägga ned stor omsorg på att få så god verkningsgrad som

möjligt på denna panna, som kommer att vara mest i drift av de nu befintliga. Det erinras om, att den ökade verkningsgraden giver en driftsbesparing av 40,000 à 50,000 kronor om året.

Slutligen bör framhållas, att styrelsen själv nödgats påtaga sig allt arbete och allt ansvar beträffande konstruktionen av denna panna. Någon förebild har ej heller funnits. Pannkonstruktionen kunde sålunda ej vara fix och färdig, när styrelsen år 1935 begärde anslag till den större pannan, utan dess detaljer ha växt fram undan för undan under fortgående studier och forskning.

Det har i det föregående nämnts, att styrelsen hösten 1936 befarade ett mindre överskridande, men då verkställd överslagsberäkning visade, att det borde bliva relativt obetydligt, ansågs det lämpligast att anmäla det erforderliga slutbeloppet först vid 1938 års riksdag, sedan alla detaljer klarlagts och slutsiffrorna kunnat fixeras. Det har emellertid icke funnits någon annan utväg än att sedan följa den väg, som anvisats av erfarenheten och forskningen, ty pannan måste göras färdig till höst- och vintersäsongen 1937—1938, till vilken den synbarligen blir i hög grad behövligen.

Under åberopande av vad vattenfallsstyrelsen sålunda anfört har styrelsen hemställt om anvisande av ett tilläggsanslag av 600,000 kronor för färdigställande av ångpannan nr 12 vid Västerås ångkraftverk.

Utskottet.

Vad vattenfallsstyrelsen sålunda i ärendet anfört torde få godtagas som förklaring till det i detta fall inträffade, i och för sig betydande anslagsöverskridandet. Vattenfallsstyrelsens åtgärd att utan avvaktan på anslagsfrågans ytterligare prövning färdigställa anläggningen torde också med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter kunna lämnas utan erinran. Tvivelsutan har denna av en befarad och i verkligheten också inträffad vattenbrist närmast motiverade åtgärd varit ägnad att i sin mån minska svårigheterna att tillgodose de föreliggande, alltjämt växande kraftbehoven. Med tillstyrkande alltså av Kungl. Maj:ts förevarande förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ytterligare utvidgning av ångkraftstationen i Västerås* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38 anvisa ett reservationsanslag av 600,000 kronor, att utgå av lånemedel.

8:o) **Ersättningar i samband med huvudregleringen av Vänern.** Kungl. Maj:t har (punkt 8, sid. 84—92) föreslagit riksdagen att till ersättning för skador och rättegångskostnader i samband med huvudregleringen av Vänern å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38 anvisa ett reservationsanslag av 6,875,000 kronor.

Genom Västerbygdens vattendomstols den 19 juni 1937 meddelade dom, som i huvudsakliga delar vunnit laga kraft, har vattenfallsstyrelsen medgivits rätt att på i domen närmare angivna villkor inom vissa gränser verkställa reglering av vattnets avrinning ur Vänern. Enligt domen åligger det

vattenfallsstyrelsen att i skadeersättningar och i rättegångskostnader utgiva sammanlagt 6,875,000 kronor.

Departementschefen har i ärendet anfört bland annat följande:

Enligt vattendomstolens dom äger vattenfallsstyrelsen rätt att begagna sig av regleringsrätten utan hinder av att domen icke i sin helhet vunnit laga kraft. För att redan på hösten innevarande år kunna taga denna rätt i anspråk erfordras emellertid, att vattenfallsstyrelsen senast under mars månad 1938 utbetalar de utdömda skadeståndsbeloppen. Sker icke detta kommer tidpunkten för utnyttjandet av Vänerns reglering att behöva framflyttas ett år. Då vattenfallsstyrelsen med hänsyn till utvecklingen av kraftkonsumtionen har anledning räkna med att krafttillgången instundande höst kommer att i förhållande till efterfrågan bliva mycket knapp eller, därest vattentillgången blir mindre god, möjligen otillräcklig, anser vattenfallsstyrelsen det vara av stor vikt, att regleringen snarast möjligt kan börja tagas i anspråk. I dylikt syfte hemställer nu vattenfallsstyrelsen, att erforderliga medel för bestridande av skadeståndsersättningarna och rättegångskostnaderna, tillhopa 6,875,000 kronor, måtte anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår. Om ersättningsbeloppen skulle komma att höjas vid målets fortsatta handläggning i högre instanser, avser vattenfallsstyrelsen att främdeles begära erforderligt tilläggsanslag. Styrelsen utgår från att kostnaderna för berörda handläggning och för de åtgärder, som erfordras i samband med ersättningarnas utbetalande, skola bestridas av driftmedel; häremot synes intet vara att erinra.

Då det av skäl, som vattenfallsstyrelsen anfört, torde ur såväl ekonomiska som andra synpunkter få anses vara av vikt för statsverket, att regleringen snarast kan tagas i anspråk, har jag ansett mig böra biträda vattenfallsstyrelsens förenämnda hemställan. Det erforderliga anslagsbeloppet, 6,875,000 kronor, torde i likhet med huvudparten av de för regleringsarbetena redan beviljade medlen böra anvisas såsom kapitalökningsmedel. Ehuru anslaget principiellt faller utom ramen för tilläggsstaten, torde omständigheterna i fallet motivera att det anvisas å denna. Med hänsyn till förevarande ärendes brådskande natur är det önskvärt, att detsamma blir föremål för behandling från riksdagens sida på ett så tidigt stadium, att beslut i ärendet kan föreligga före instundande mars månad.

Med hänvisning till den i ärendet lämnade utredningen får utskottet tillstyrka Kungl. Maj:ts förevarande förslag. Utskottet hemställer,

Utskottet.

att riksdagen må till *Ersättning för skador och rättegångskostnader i samband med huvudregleringen av Väner* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38 anvisa ett reservationsanslag av 6,875,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Stockholm den 25 januari 1938.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Asplund*, *Bergström*, *Nilsson* i Landeryd, *Carlström*, *Nilsson* i Fredriksfält, *Jonsson* i Lycksele, *Bäcklund* och *Englund*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Törnkvist*, *Eriksson* i Stockholm, *Persson* i Falla, *Andersson* i Höör, *Svensson*, *Lindberg* i Umeå, *Isacsson*, *Danielsson* och *Hansson* i Rubbestad.
